

**Een karterend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Katsberg te
Meijel (L)**

A.J. Wullink & M. Stiekema

ARC-Rapporten 2009-219

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een karterend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Katsberg te Meijel (L)

ARC-Rapporten 2009-219
ARC-Projectcode 2009/621

Tekst

A.J. Wullink & M. Stiekema

Afbeeldingen

A.J. Wullink & M. Stiekema

Redactie

A.J. Wullink

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Meijel, Katsberg
Projectcode	2009/621
CIS-code	37397
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Swalmen, drs. M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Meijel
Contact	077-4668181

Locatiegegevens

Toponiem	Katsberg 8
Plaats	Meijel
Gemeente	Meijel
Provincie	Limburg
Kaartblad	58A
RD-coördinaten	N: 190052/371029 O: 190062/370895 Z: 190009/370890 W: 190000/371016
Oppervlakte	ca. 0,35 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden (Bx6)
Geomorfologie	Van noordwest naar zuidoost: -dekzandruggen, al dan niet met oud bouwlanddek (3L5) -vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (vervlakt door veen en/of overstromingsmateriaal) (2M14) - vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (2M9)
Bodem	moerige eerdgronden met een zanddek en een moerige tussenlaag op zand, grondwatertrap III (zWz-III)
Historische situatie	In de 19e eeuw was het plangebied onderdeel van de heide- en veengebieden ten zuiden van de hoge rug waarop Meijel ligt. Dit beeld blijft ongewijzigd tot rond 1900, als het plangebied wordt ontgonnen en in gebruik wordt genomen als grasland. Vanaf de jaren '70 van de 20e eeuw is het plangebied in gebruik als boomgaard. Het agrarisch bedrijf ten westen van het plangebied is sinds de jaren '60 van de 20e eeuw hier gevestigd.
Archeologische verwachting	In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van resten uit het Laat-Paleo-lithicum tot Neolithicum is hoog. De kans op het voorkomen van resten uit de Bronstijd tot de Nieuwe tijd is laag.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een gecombineerd verkennend en karterend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Katsberg 8 te Meijel (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de realisatie van een nieuwe varkensstal. Hierbij zal het gehele plangebied worden bebouwd. Het is nog niet bekend tot welke diepte de bodem hierbij verstoord zal worden. Het plangebied is momenteel in gebruik als appelboomgaard. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 27 augustus 2009 door drs. M. Stiekema van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In september 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging op de flank van een dekzandrug blijkt dat het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en in het Neolithicum voor landbouwers. Na het Neolithicum waren de omstandigheden dusdanig nat dat het plangebied een ongunstige vestigingslocatie was. In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van resten uit het Laat-Paleolithicum tot Neolithicum is hoog. De kans op het voorkomen van resten uit de Bronstijd tot de Nieuwe tijd is laag. De archeologische resten komen voor direct aan of onder het maaiveld. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm beneden het maaiveld. Archeologische sporen worden binnen 50 cm beneden het maaiveld verwacht. De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstrooiingen. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextypen en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. Als er in het

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Stiekema, M., 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Katsberg 8 te Meijel in de gemeente Meijel*, Econsultancy Rapport 09081539 (conceptversie).

plangebied (lokaal) een laag stuifzand is afgezet dan kunnen archeologische resten op grotere diepte worden verwacht. Als er in het plangebied geen afdekkende laag stuifzand is afgezet dan is de kans groot dat mogelijke archeologische resten door de ontginningen in de 20e eeuw zijn vergraven.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een karterend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 15 cm zeven karterende boringen op het onderzoeksterrein geplaatst tot 120 cm –mv. De boringen zijn met een onderlinge afstand van 25 meter over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De locatie van de boringen is ingemeten met behulp van meetlinten. De hoogte van de boringen is bepaald aan de hand van de topografische kaart 1:10.000. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten door het opgeboorde sediment te zeven over een zeef met een maaswijdte van 4 mm. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het karterend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. De top van het bodemprofiel bestond bij alle boringen uit een 30 tot 50 cm dikke humusrijke eerdlaag, bestaande uit matig fijn, zwak siltig zand. Onder de eerdlaag is bij alle boringen een dunne laag veen met een dikte van 15 tot 35 cm aangetroffen. Bij de boringen 4–7 ging de veenlaag naar beneden over in een 10 cm dikke zwak tot matig humeuze leemlaag. Onder de veen- respectievelijk leemlaag is bij alle boringen een pakket matig fijn tot matig grof, zwak siltig zand aangetroffen. Bij de boringen 4–7 waren deze zandafzettingen zwak grindig. Bij de boringen 5 en 6 zijn er enkele leembrokjes in de zandafzettingen aangetroffen. Bij de boringen 3, 5, 6 en 7 zijn er brokken (onbewerkt) hout in de zandafzettingen aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het wortels van de huidige boomgaard of van voormalige bomen binne het plangebied. Het bodemprofiel van boring 2 is tot een diepte van 100 cm –mv verstoord. De oorspronkelijke bodemopbouw was nog wel herkenbaar in het bodemprofiel. De verstoorde bodemlagen kenmerken zich door kleurafwijkingen en -vlekken en de aanwezigheid van veenbrokken in de zandafzettingen.

De matig fijne tot matig groffe zanden in de ondergrond zijn eolisch afgezette dekzanden (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). De aanwezigheid van grindjes en leembrokken in deze afzettingen wijst er op dat deze dekzandafzettingen inderdaad (zoals aangegeven op de geomorfologische kaart) verspoeld zijn. De bodemopbouw die is aangetroffen in het plangebied is typisch voor moerige eerdgronden, zoals ook aangegeven op de bodemkaart. De veenlaag in het profiel is een restant van het voormalige veenpakket in de Peel. Binnen het plangebied is na de ontginningen de onderkant van het veenpakket (op boring 2 na) intact gebleven. De onderliggende dekzandafzettingen zijn hierdoor grotendeels onverstoord gebleven.

De top van het dekzand is bemonsterd en gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 mm. Hierbij zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Uit de landschappelijke ligging op de flank van een dekzandrug blijkt dat het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en in het Neolithicum voor landbouwers. Na het Neolithicum waren de omstandigheden dusdanig nat dat het plangebied een ongunstige vestigingslocatie was. In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van resten uit het Laat-Paleolithicum tot Neolithicum is hoog. De kans op het voorkomen van resten uit de Bronstijd tot de Nieuwe tijd is laag. De archeologische resten komen voor direct aan of onder het maaiveld. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm beneden het maaiveld. Archeologische sporen worden binnen 50 cm beneden het maaiveld verwacht. De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstrooiingen. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextypen en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. Als er in het plangebied (lokaal) een laag stuifzand is afgezet dan kunnen archeologische resten op grotere diepte worden verwacht. Als er in het plangebied geen afdekkende laag stuifzand is afgezet dan is de kans groot dat mogelijke archeologische resten door de ontginningen in de 20e eeuw zijn vergraven.

Het karterend inventariserend booronderzoek heeft uitgewezen dat op de locatie verspoelde dekzanden voorkomen met daarop een restant van het voormalige veenpakket en een moerige eerdlaag. Door de aanwezigheid van de veenlaag kan worden gesteld dat de oorspronkelijke dekzandtopografie nog intact is. Er heeft zich echter geen bodem gevormd in het dekzand. In de top van het zand zijn tijdens het zeven van de genomen monsters geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Geconcludeerd kan worden dat, door de aanwezigheid van veen, de trefkans op archeologische resten van na het Neolithicum, zoals verwacht, klein is. Verder is met de karterende boringen aangetoond dat binnen de onderzoekslocatie geen sprake is van een vuursteenvindplaats. De voorgenomen werkzaamheden vormen dan ook geen bedreiging voor het archeologische erfgoed.

4 Aanbeveling

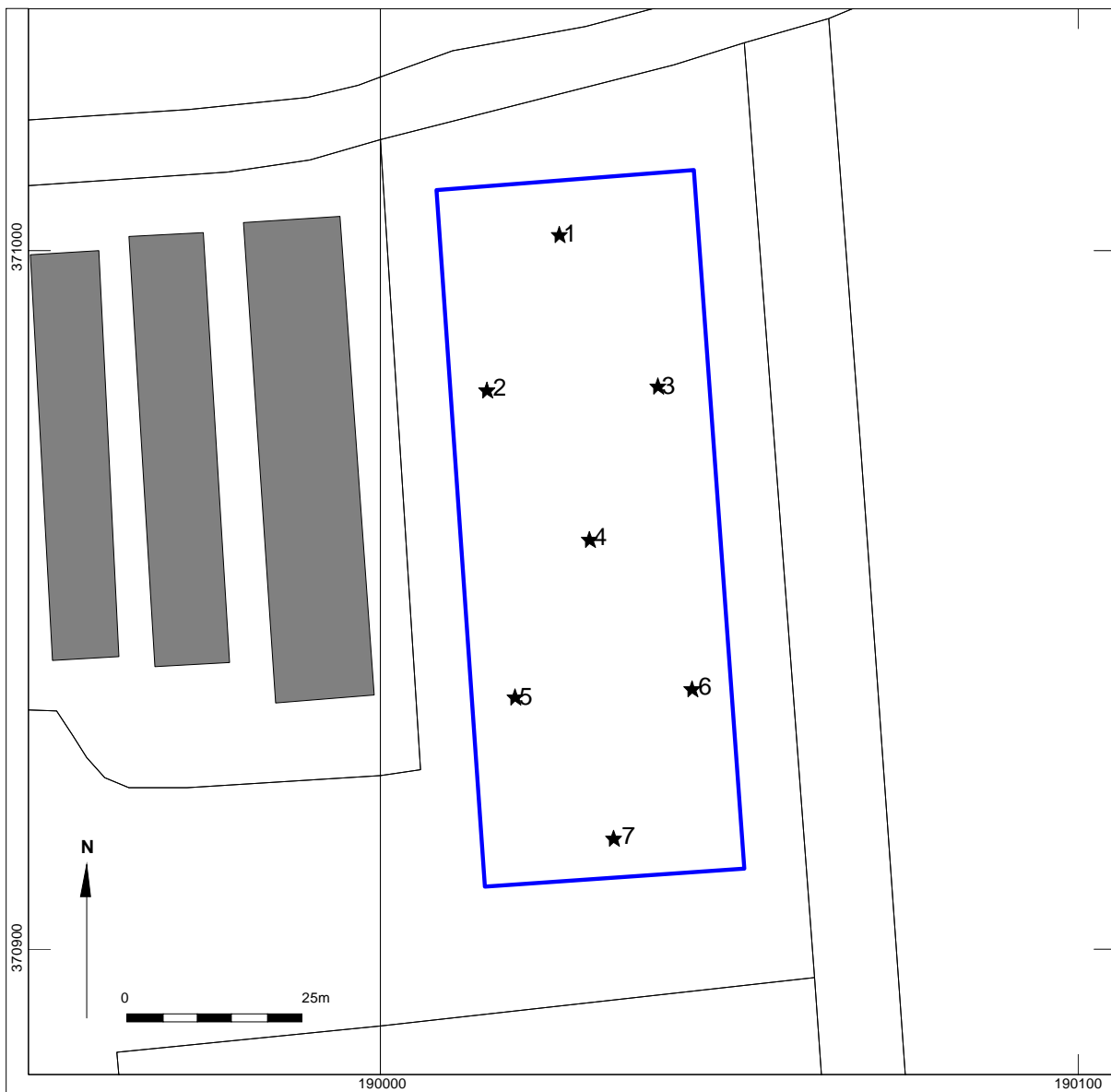
Gezien de geringe kans op archeologische resten binnen de onderzoekslocatie zijn er geen bezwaren tegen de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie. Geadviseerd wordt dan ook om de onderzoekslocatie vrij te geven. De archeologische meldingsplicht blijft echter bestaan. Mochten tijdens toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Meijel, worden gemeld. Het bevoegd gezag beslist of de locatie definitief kan worden vrijgegeven.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Meijel - Katsberg 8

Boorpuntenkaart

Legenda

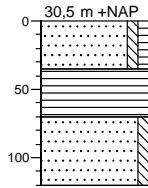
	huidige bebouwing		boorpunt
	plangebied		

Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: M. Stiekema.

Bijlage 1 Boorprofielen

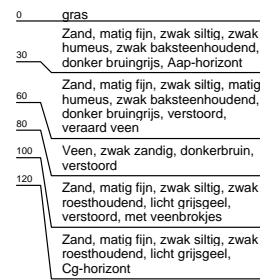
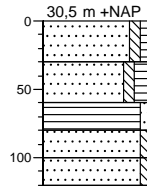
Boring: 1

X: 190026
Y: 371002

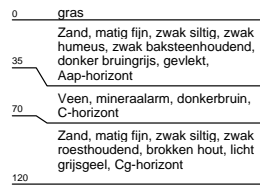
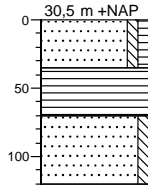
Boring: 2

X: 190015
Y: 370980

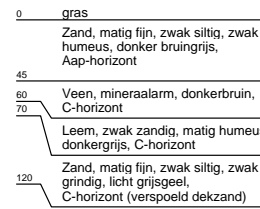
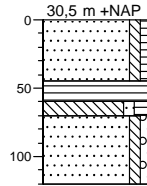
Boring: 3

X: 190040
Y: 370981

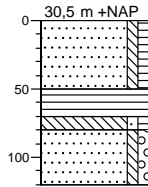
Boring: 4

X: 190030
Y: 370959

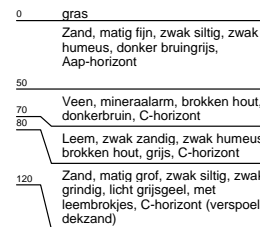
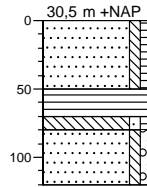
Boring: 5

X: 190019
Y: 370936

Boring: 6

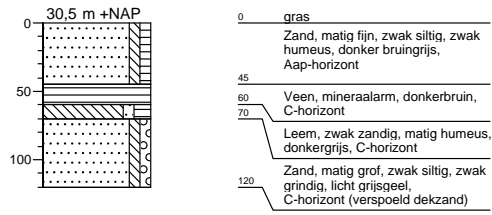
X: 190045
Y: 370937

Bijlage 1 Boorprofielen

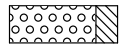
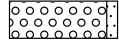

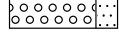
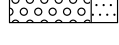
Boring: 7

X: 190034
Y: 370916

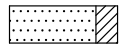
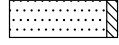
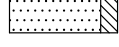
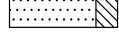
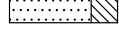

Legenda (conform NEN 5104)

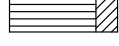
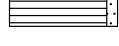

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

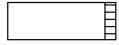

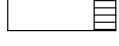

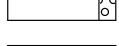

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

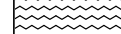
	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

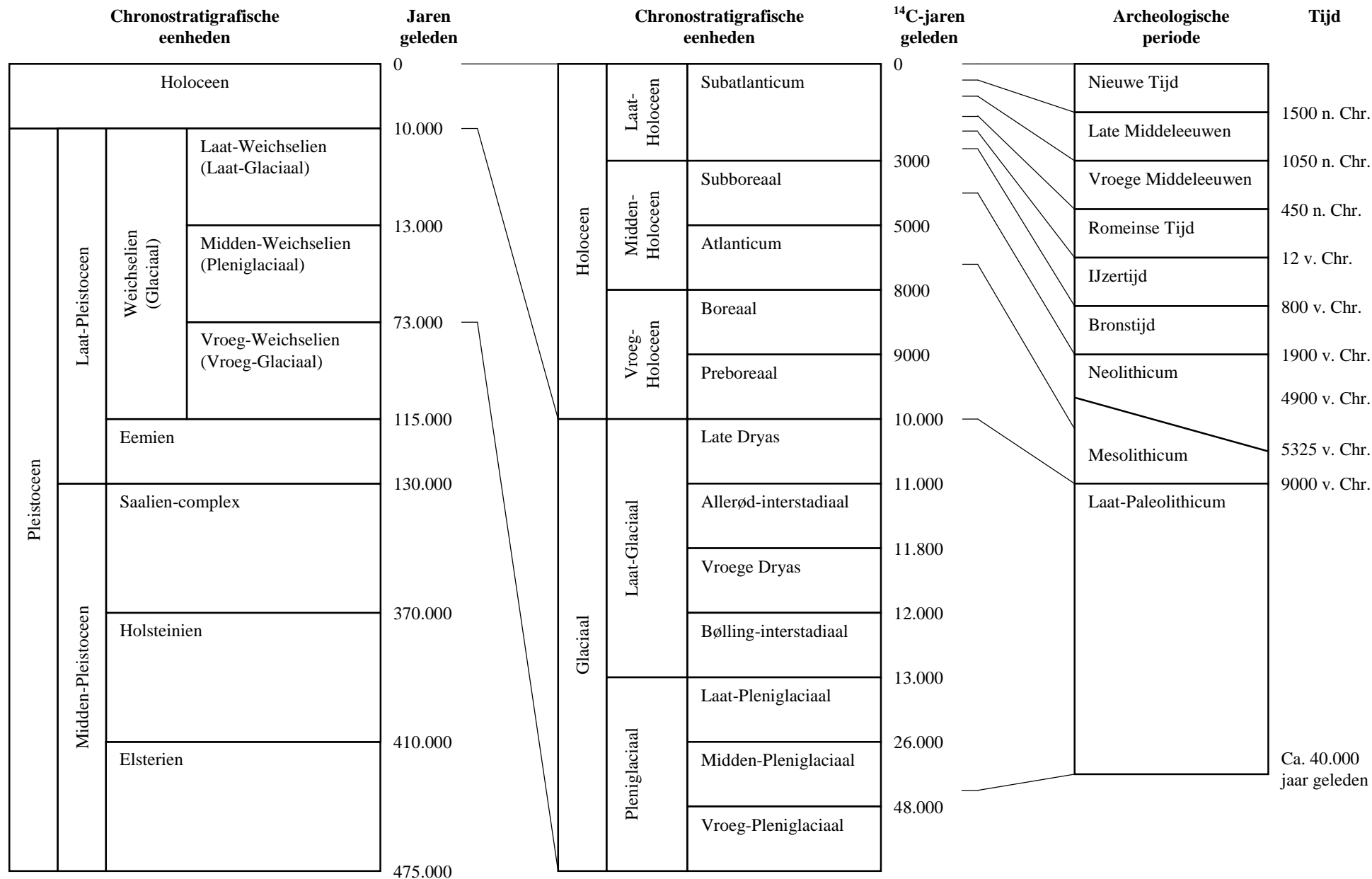
monsters

	geroerd monster
	ongeroerd monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand

	slib
	water

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.